

Siirt Yöresinde Keçilerde Görülen Kene Türleri

Yaşar GÖZ^{1*}

¹Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü Van Türkiye

*yasargoz@yyu.edu.tr Başlıca yazarın mail adresi

Özet – Bu çalışma, Haziran 2021-Ağustos 2021 tarihleri arasında, Siirt yöresindeki keçilerde bulunan kene türlerinin yaygınlıklarını belirlemek amacıyla merkez ilçelerde yürütülmüştür. Çalışma süresince her araştırma birimi ayda bir kez düzenli olarak ziyaret edilmiştir. Bu araştırma merkezlerinde keçilerdeki kene türleri araştırılmıştır. Tüm ilçelerde, merada otlayan ve tüm konukçu türlerin tedavi görmemiş sürüleri keneler açısından incelendi. Keçilerden toplanan keneler, tüplere ayrı ayrı yerleştirildi. Tüplerin üzerine kenelerin toplandığı bölge, tarih ve konakçı tür gibi bilgiler yazıldı. Çalışma süresince 110 keçi keneler yönünden muayene edilmiştir. Keçilerin 58 (% 52.72)'si, kene türleri ile enfeste bulunmuştur. Keçiler üzerinden 328 kene toplanmış, bunların 152'si (% 46.34) *Rhipicephalus bursa*, 92'si (% 28.04) *Rhipicephalus turanicus*, 84'ü (% 25.60) *Hyalomma excavatum*, olarak teşhis edilmiştir.

Anahtar Kelimeler – Siirt, Keçi, Kene, Tür

I. GİRİŞ

Keneler, hem tropikal hem de subtropikal iklimlerde canlıların kanlarını emerek hem de birçok viral, bakteriyel, riketsiyal, spiroketal, protozoa ve helmint hastalığı etkeninin mekanik veya biyolojik taşıyıcısı olarak hayvan ve insan sağlığını tehdit eden en önemli ektoparazitlerden biridir (Uilenberg, 1995; Karaer et al., 1997). Keneler sadece deriye zarar vermekle kalmaz, aynı zamanda kene ve kene kaynaklı hastalıklar nedeniyle et ve süt üretimini de etkiler. Dünyanın tropikal ve subtropikal bölgelerindeki hayvan popülasyonunun yaklaşık %80'i keneler ve kene kaynaklı hastalıklardan etkilenir (Ramazan ve ark., 2019).

Bu çalışma, Siirt yöresi keçilerinde kene türlerinin dağılımını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

II. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmada rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak 110 keçiden rastgele keneler toplanmıştır. 110 keçiden toplam 328 kene toplandı. Hayvanların memeleri, kulakları ve kuyrukları gibi tüm vücutları keneler yönünden kontrol edildi. Cımbız ve forseps yardımıyla konakçının vücudundan keneler çıkarıldı. Numune alma

sırasında uygun kontrol önlemleri alındı. Örnekler toplandıktan sonra %70 etil alkol içeren şişelerde saklandı. Toplanan örnekler, teşhis için parazitoloji laboratuvarına getirildi. Tanımlamadan önce örnekler distile su ve fırça ile yıkanarak keneler temizlendi. Örnekler stereomikroskop altında morfolojik anahtar kullanılarak (Walker ve ark., 2014) tanımlandı.

III. BULGULAR

Çalışma süresince 110 keçi keneler yönünden muayene edilmiştir. Keçilerin 58 (% 52.72)'si, kene türleri ile enfeste bulunmuştur. Keçiler üzerinden 328 kene toplanmış, bunların 152 (% 46.34)'si *Rhipicephalus bursa*, 92 (% 28.04)'si *Rhipicephalus turanicus*, *Hyalomma excavatum*, 84 (% 25.60) olarak teşhis edilmiştir.

IV. TARTIŞMA

Keneler; memelileri, kuşları, sürüngenleri ve amfibileri enfekte eden zorunlu kan emici eklembacaklılardır. Kansızlık, dermatit, felç, otokariasis ve ayrıca üretim kaybına neden olan hastalık vektörleridir. Veteriner hekimlik açısından önemli olan ikisi iyi bilinen üç kene ailesi vardır.

Çalışma süresince 110 keçiden *Ixodidae* ailesine ait üç farklı kene türü toplandı. Toplanan 328 adet kenenin 152 (% 46.34)'si *Rhipicephalus bursa*, 92 (% 28.04)'si *Rhipicephalus turanicus*, 84'ü (% 25.60) *Hyalomma excavatum* olarak teşhis edilmiştir.

Rhipicephalus bursa, Akdeniz havzasında rastlanan önemli bir koyun ektoparaziti olarak kabul edilir (Yeruham ve diğerleri, 2000). Çok sayıda çalışma, *R. bursa*'nın bu bölgede en çok koyunlardan toplandığını bildirmektedir (Altay ve diğerleri, 2008, Chaligiannis ve diğerleri, 2014, Satta ve diğerleri, 2011); bu kene türü hayvanlar ve insanlarda da ektoparazitlik yapabilmektedir (Aktaş, 2014, Chaligiannis ve diğerleri, 2014, Otranto ve diğerleri, 2014). Bu çalışmada keçilerden çıkarılan kenelerin %46.34'i *R. bursa* olarak tanımlanmıştır. Termofilik bir kene türü olan *R. bursa* gelişim aşamasına göre belirgin bir mevsimsel davranışla tüm yıl boyunca aktiftir (Estrada-Peña et al., 1990). Sivas - Zara yöresinde yazın sığırlarda %7 oranında tespit edilen *R. bursa*'nın koyun ve keçilerde sırasıyla %27.3 ve %32 oranında bulunduğu bildirilmiştir (Mamak ve ark.,2006). Bu çalışmada keçilerden çıkarılan kenelerin %46.34'i *R. bursa* olarak tanımlanmıştır.

Rhipicephalus turanicus üç konaklı bir kene olarak bilinir ve erginleri genellikle ilkbahar sonundan yaza kadar bol miktarda bulunur. *R. turanicus*'un erginleri Akdeniz bölgesinde tipik olarak sığır, koyun ve köpekleri istila eder ve enfestasyonu genellikle koyunlarda meydana gelir. *Rhipicephalus* türlerinden *R. turanicus*'a Güney Marmara'da sığır, koyun ve keçilerde (Aydın., 1994), Van yöresinde sığır ve koyunlarda rastlanmıştır (Taşçı, 1989), Karadeniz bölgesi sığırlarında Mart- Ağustos ayları arasında bulunduğu (Dinçer ve ark., 1991) bildirilmiştir. Çalışmada ise keçilerden 92 adet (% 28.04) *Rhipicephalus turanicus* türü kene toplanmıştır.

Hyalomma soyuna bağlı türler genellikle sığırlarda bulunmakta fakat koyun ve keçilerde de enfestasyon oluşturmaktadır (Güler ve ark., 1993). Karadeniz bölgesinde yapılan bir çalışmada *H. marginatum*, *H. detritum* ve *H. excavatum* olmak üzere üç *Hyalomma* türü koyun ve keçilerde belirlenmiş olup %3.86 oranında bu türlere rastlanmıştır (Aydın ve ak., 2012).

IV. SONUÇ

Sonuç olarak Siirt yöresindeki keçilerinde yapılan kene muayenesi sonucunda üç tür kene tespit edilmiş olup bu türler 152 (% 46.34)'si *Rhipicephalus bursa*, 92 (% 28.04)'si *Rhipicephalus turanicus*, 84'ü (% 25.60) *Hyalomma excavatum*,'dur. Genel enfestasyon oranı 58 (% 52.72)'dir. Bu bölgede hayvanlarda kene ve kene kaynaklı hastalıkların önlenmesi ve verim kayıplarının önlenmesi için bilgilendirme ve kenelerle mücadele çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- [1] Canestrini and Fanzago, 1877 (Acarina: Ixodidae) under laboratory conditions. *Veterinary parasitology*, 89(1-2), 109-116.
- [2] Aktas, M. (2014). A survey of ixodid tick species and molecular identification of tick-borne pathogens. *Veterinary parasitology*, 200(3-4), 276-283.
- [3] Chaligiannis, I., Papa, A., & Sotiraki, S. (2014). Ticks feeding on ruminants and humans in Greece. *Parasites & Vectors*, 7(1), 1-1.
- [4] Satta, G., Chisu, V., Cabras, P., Fois, F., & Masala, G. (2011). Pathogens and symbionts in ticks: a survey on tick species distribution and presence of tick-transmitted micro-organisms in Sardinia, Italy. *Journal of medical microbiology*, 60(1), 63-68.
- [5] Otranto, D., Dantas-Torres, F., Giannelli, A., Latrofa, M. S., Cascio, A., Cazzin, S., ... & Capelli, G. (2014). Ticks infesting humans in Italy and associated pathogens. *Parasites & vectors*, 7, 1-9.
- [6] Estrada-Peña, A., Dehesa, V., & Sanchez, C. (1990). The seasonal dynamics of *Haemaphysalis punctata*, *Rhipicephalus bursa* and *Dermacentor marginatus* (Acar: Ixodidae) on sheep of Pais Vasco (Spain). *Acarologia*, 31(1), 17-24.
- [7] Walker AR, Bouattour A, Camicas JL, et al. Ticks of domestic animals in Africa: a guide to identification of species. *Bioscience reports*, Edinburgh. 2014;pp: 3-210.
- [8] Ramzan, M., Naeem-Ullah, U., Abbas, H., Adnan, M., Rasheed, Z., & Khan, S. (2019). Diversity of hard ticks in goats and sheep in Multan, Punjab, Pakistan. *International Journal of Agriculture and Biological Research*, 35(1), 7-9.
- [9] Uilenberg G. Significance of Tick Borne Haemoparasitic Disease to Animal Health in the Tropics. *Vet. Parasitol.*, 1995; 57: 19-41.
- [10] Karaer Z. Ankara İli ve Civarında Bulunan Kene Türleri ile *Hyalomma detritum*'un (Schulze, 1919) Bazı Ekolojik Özellikleri Üzerine Araştırmalar. TÜBİTAK VII. Bilim Kongresi Tebliğleri., Sy. 371-378. 1983.
- [11] Mamak N, Gençer L, Özkanlar YE, Özçelik S: Sivas-Zara yöresindeki sığır, koyun ve keçilerde kene türlerinin belirlenmesi ve sağaltımı. *Türkiye Parazit Derg*, 30 (3): 209-212, 2006.

- [12] Aydın, L.: Güney Marmara Bölgesi Ruminantlarında Görülen Kene Türleri ve Yayılışları. Bursa. Uludağ Üniv. Sağ. Bil. Enst. Doktora Tezi. 1994.
- [13] Taşçı, S.: Van Bölgesinde Sığır ve Koyunlarda Görülen Kene Türleri ile Bunların Taşıdığı Kan Parazitleri (Protozoon) Arasındaki ilişkiler. Ankara Üniv. Vet. Fak. Derg., 1989; 36 (1): 53- 63.
- [14] Dinçer, Ş., Sayın, F., Karaer, Z., Çakmak, A., Friedhoff, K.T., Müller, İ., İnci, A., Yukarı, B.A., Eren, H.: Karadeniz Bölgesi Sığırlarında Bulunan Kan Parazitlerinin Sero- İnsidensi Üzerine Araştırmalar. Ankara Üniv. Vet Fak. Derg., 1991; 38 (1-2): 206- 226.
- [15] Güler S, Özer E, Erdoğan Z, Köroğlu E: Malatya ve bazı Güneydoğu Anadolu illerinde sığır, koyun ve keçilerde bulunan kene (Ixodidae) türleri. Turk J Vet Anim Sci, 17, 229-231, 1993.
- [16] Aydın, M., Aktaş, M., & Dumanlı, N. (2012). Türkiye'nin Karadeniz Bölgesindeki koyun ve keçilerde kene enfestasyonları. Kafkas Univ Vet Fak Derg 18 (Suppl-A): A17-A22, 2012
DOI:10.9775/kvfd.2011.5209